

11. HAFTA

AIT182 ve AIT282

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ II

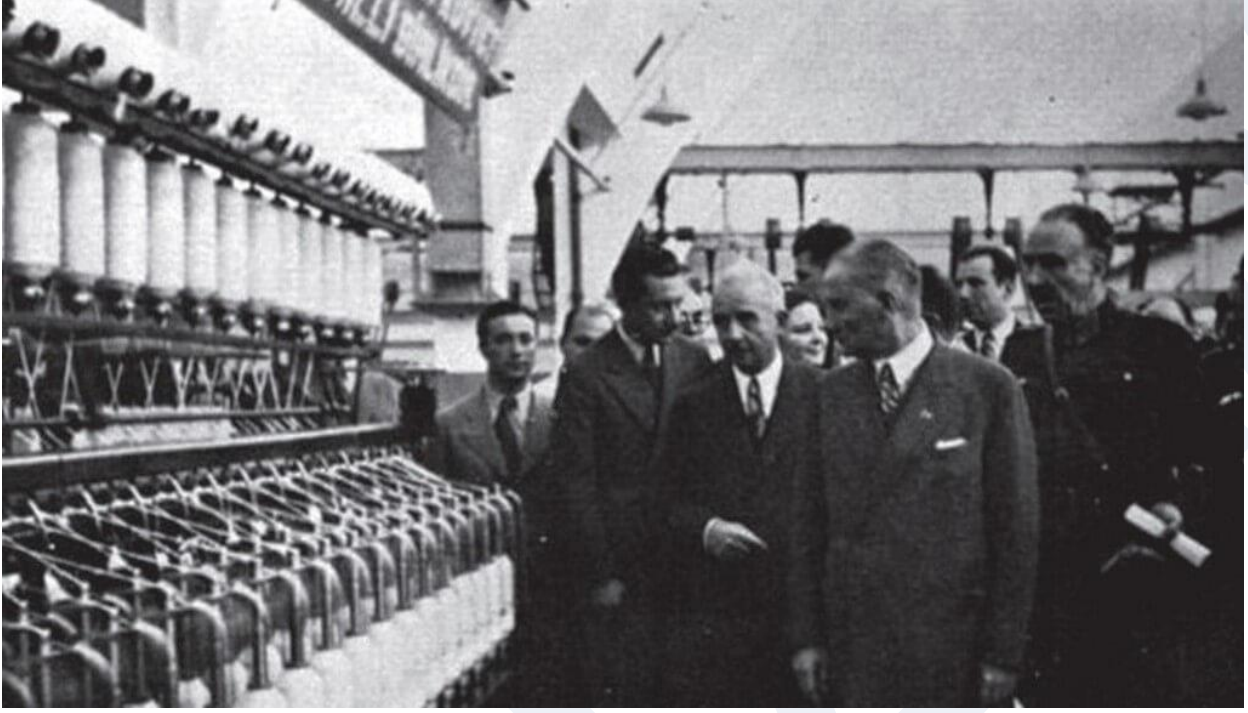
KBUZEM

Karabük Üniversitesi

Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi

Atatürk İlkeleri (2) Devletçilik; Lâiklik; İnkılâpçılık

4. Devletçilik

Bir ülkede büyük endüstri ve tarımın devlet eliyle yürütülmesidir. 20. yüzyıla kadar hükümetin ekonomik faaliyetlere karışması doğru olmazdı. Fakat bu yüzyılın başından itibaren hükümetlerin ekonomik işlere el uzatması çoğalmaya başladı. Devletin her ekonomik faaliyetini devletçilik saymamak lazımdır. Yol ve liman inşaatı, askeri fabrikaların işletilmesi bir hükümete devletçi niteliğini vermez. Devletçilik, büyük üretim vasıtalarının hükümetin elinde olmasıdır. Devletçilik ilkesi, ekonomik kalkınmada izlenecek yolu ve yöntemi gösterir. Bu ilke aynı zamanda Atatürk'ün ekonomik alandaki görüşlerini de yansıtır.

Bu ilkenin amacı, Türk toplumunun refah düzeyini yükseltmek ve güçlü bir ekonomiye sahip olmasını sağlamaktır. Devletçilik ilkesi de diğer ilkeler gibi ülkemizin içinde bulunduğu durum ve karşılaştığı sorunlara, bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı Türk ekonomisinin iyice zayıflamasına yol açmıştır. Bu nedenle cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, ekonomiyi canlandırmak için çeşitli önlemler alındı. Ancak vatandaşların elinde yatırım yapmak için yeteri kadar sermaye yoktu. Ayrıca alt yapı tesisleri ve ulaşım imkânları son derece yetersizdi. Üstelik demir yolları ve dış ticaret yabancıların elindeydi. Bu nedenle devlet, ekonomik yatırımları kendi gerçekleştirmek zorunda kaldı. Devletçilik ilkesi gereği ekonomiyi düzenlemek ve ekonomik kalkınmaya yön vermek amacıyla çeşitli alanlarda geniş çaplı faaliyetler başlatıldı. Her şeyden önce, büyük sermaye gerektiren ağır sanayi işletmelerinin kurulması görevini devlet üstlendi.

Dokuma, şeker, cam, demir gibi temel malları üreten büyük fabrikalar kuruldu. Böylece bugünkü sanayimizin temelleri atıldı. Eğer bu ilke uygulanmaya konulmasaydı, ülkemiz uzun süre temel sanayi tesislerinden yoksun kalacaktı. Ayrıca yabancı işletmelerin ellerindeki demir yolları millileştirildi ve yeni demir yollarının yapımına hız verildi. Atatürk'ün devletçilik ilkesi, özel sektörün yapacağı yatırımlara da büyük önem vermiştir. Bununla birlikte, devlet ve milletin çıkarlarını göz önüne alarak gerekli görülen işlerin devletçe yürütülmesini hedeflemiştir. Devlet gerekli olan sanayi tesislerini kurarken özel sektöre de girişim serbestliği vermiştir. Ayrıca özel kredi kolaylıkları sağlamış, üretim ve ticareti özendirmiştir. Devletçilik, ekonomide, sanayide, işletmecilikte millet ve toplum yararına, özel girişimciliği reddetmemiş, mülkiyet hakkına saygılı olmuş, toplumun yararına kullanılmasına özen göstermiştir.

Devletçilik ilkesi sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmeleri desteklediği gibi, bu konuda devletin görev ve sorumluluk almasını da öngörür. Atatürk'ün devletçilik ilkesi uygulamaya konulurken, hızla kalkınma amacı güdülmüştür. Gerçekten de Türkiye, bu ilkenin uygulanmaya başlanmasıyla hızlı bir kalkınma atılımı içine girmiş ve üretimin her dalında büyük gelişme göstermiştir. Devletçilik ilkesi ile Türkiye'de ilk defa beş yıllık kalkınma planı uygulanmaya kondu. Bu dönemde önemli ekonomik yatırımlar gerçekleştirildi. Çiftçilerin ürünleri değerlendirildi, ekonomik kalkınmada bölgesel farklılıklar giderilmeye çalışıldı. Halkın refah seviyesi yükseltildi. Aşar vergisinin kaldırılması, yabancıların elindeki madenlerin ve diğer işletmelerin millileştirilmesi, başta demir yolu olmak üzere, ulaşım işlerinin düzenlenip geliştirilmesi ve temel ihtiyaçları karşılayan birçok sanayi tesisinin kurulması, devletçilik ilkesinin Türk toplumuna sağladığı başlıca faydalardır.

Atatürk'ün Devletçilik Anlayışı

Atatürk Türkiye'de ılımlı bir devletçilik uygulamasından yana olmuştur. Atatürk'ün devletçilik anlayışı tamamen Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlardan doğmuştur. Atatürk bu konuda şunları söylemektedir: "Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sistemi, 19. asırdan beri sosyalizm nazariyecilerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye özgü bir sistemdir. Fertlerin özel teşebbüslerini ve faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleketi ekonomik gelişmesini devletin eline vermek. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri özel teşebbüs tarafından yapılmamış olan şeyleri bir an önce yapmak istedi ve kısa zamanda yapmaya muvaffak oldu. Bizim takip ettiğimiz bu yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka yoldur."

1936'da Atatürk'ün bu sözleri söylediği yıllarda, Türkiye'de artık devletçilik rayına oturmuş ve devlet müdahaleciliği ile kalkınmada önemli adımlar atılmıştır. Atatürk devletçilik uygulamasını kalkınma için temel koşul olarak öne sürerken, demokrasi ilkesinden ve bireyin haklarından da vazgeçmemiştir. Atatürk tarafından önerilen ve ılımlı devletçilik diyebileceğimiz bu yaklaşım, doğrudan doğruya

emperyalizmin müdahalesine karşı kurulmuş bir savunma sistemidir. Atatürk milli bağımsızlığın sağlam esaslara oturtulması için, ekonomik açıdan tam bağımsız olmak gereğini görmüş ve bunun için de milli sanayii yabancı rekabetinden korumak için devlet eliyle kalkınmayı önermiştir.

Atatürk'e göre devlet, özel teşebbüsün ilgilenmediği, başarılı olamadığı veya gücünün yetmediği alanlarla, toplum çıkarlarının ön planda olduğu alanlara müdahale etmelidir. Bu yönüyle Atatürk'ün devletçilik anlayışı özel teşebbüse ve özel mülkiyete karşı değildir. Dolayısıyla Atatürk'ün devletçilik anlayışı, Marksist anlamdaki devletin ekonomik faaliyetlerin tümünü organize etmesi anlamına gelmemektedir. Marksizm'de tüm üretim araçları devletin elinde toplanmakta, her alanda devlet tekelleri oluşturulmakta ve özel mülkiyet ile özel teşebbüse yer verilmemektedir. Oysa Atatürk'ün devletçilik anlayışı, geri kalmış bir toplumda hızlı kalkınmayı hedefleyen ve ülkeyi çağdaş sanayileşmiş ülkeler düzeyine çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşımdır.

Atatürk'ün devletçilik anlayışı o yıllarda Batı'da sıkça görülen devlet kapitalizminden de farklıdır. Devlet kapitalizminde, devlet özel teşebbüs yararına ve onun çıkarları doğrultusunda ekonomiye müdahale etmekte ve burjuva sınıfı lehine düzenlemeler yapabilmektedir. Oysa Atatürk'ün devletçiliği diğer ilkelere göre özellikle de halkçılıktan bağımsız düşünülemezdi. Ayrıcalıksız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz söylemi halkçılık ilkesinin bir hedefi iken, bu hedefe ulaşmanın yolu da devletçilikten geçmektedir. Yani ayrıcalıksız ve sınıfsız bir toplum yaratmak için her şeyden önce adaletli bir ekonomik düzen kurmak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek lazımdır.

Bu husustaki ciddi çalışmalar da, 1930'dan sonra uygulamaya konan devletçi ekonomik model ile gerçekleştirilmiştir. Devletçiliğin 1931'de CHP'nin programına girmesiyle birlikte, Türkiye'nin ekonomisinde çok önemli atılımlar gerçekleşmiştir. Devletçilik uygulamasına geçişin en çarpıcı örneği planlı ekonomiye geçilmesidir. 1932 yılında hazırlanmaya başlanan Birinci Beş Yıllık Sanayii Planı, 1934 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu planın hedeflerini şöyle sıralayabilmek mümkündür: Yerli hammadde kullanmak, tüketim araçlarının üretimine öncelik vermek, yeni fabrikalar kurarken bölgesel dağılıma önem vermek.

Beş yıllık planda kimya sanayii, demir sanayii, kâğıt ve selüloz sanayii, kükürt sanayii, süngercilik, pamuk ve mensucat sanayiine öncelik verilmiştir. Sanayileşmenin yanı sıra tarım alanında da bu dönemde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Devletçilik ilkesi, sonraki yıllarda üzerinde en çok tartışılan ilkelere göre biri olmuştur. Özellikle 1950'den sonra dünyada ağırlığını hissettirmeye başlayan liberal görüşlerin de etkisiyle, devletçilik ilkesinin tersi uygulamalara girilmiştir. Ancak buna rağmen, Atatürk döneminde temelleri atılan, teorik ve pratik alt yapısı oluşturulan devletçi model, uzun yıllar Türkiye'nin kalkınmasında önemli rol oynamıştır.

Devletçilik ilkesi Işığında Türk Devleti'nin Sorumlulukları

- Devlet; ülkede güvenliği ve adaleti sağlayarak, tüm vatandaşlarının her çeşit hürriyetini güvence altında tutmakla mükelleftir.

- Devletin; karayolları, demir yolları, limanlar, havaalanları, vb. bayındırlık işleri ile milli eğitim, sağlık, sosyal yardımlaşma, tarım, ticaret ve sanata ait işlerle ilgilenme sorumluluğu vardır.
- Devlet; dış siyaset ve diğer milletlerle olan ilişkilerini iyi yönetmek ve her çeşit savunma gücünü her daim hazır tutacak şekilde milletin bağımsızlığını devamlı kılmakla mükelleftir.
- Devlet; ekonomik konularda devlet ile özel teşebbüs işletmeciliğini bir arada ve dengeli bir şekilde yürütmekle sorumludur.

Devletçilik İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

- 1931 yılından başlayarak uygulamaya koyulan devletçilik ilkesi ile ilk defa beş yıllık kalkınma planları çıkarılmış ve planlı ekonomiye geçiş süreci başlamıştır.
- Kısa zamanda özellikle devlet imkânları ile sanayi yatırımları başlamış halkın refah seviyesi yükseltilmeye çalışılmıştır.
- Devletçilik ilkesinin eğitici ve öğretici niteliği kapsamında, ülkemizdeki teknik eleman açığının kapatılması ve eksikliklerin giderilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.
- Türk çiftçisinin ürünlerini en iyi şekilde değerlendirmesi için fırsatlar tanınmış ve üreticinin zarar görmemesi için uğraşmıştır.
- Ekonomik kalkınmada bölgeler arasındaki farklılıkların giderilmesi için çalışmalar başlatılmış ve bu hedef doğrultusunda önemli mesafeler kat edilmesi sağlanmıştır.

Atatürk'ün Devletçilik İlkesi Işığında Yapılan Faaliyetler

- İzmir İktisat kongresi yapılmıştır.
- Beş yıllık kalkınma planları doğrultusunda ülkenin her yerinde fabrikalar kurulmaya başlanmış ve zarar gören işletmeler devlet desteği ile ayağa kaldırılmaya çalışılmıştır.
- Aşar vergisinin kaldırılması, tarım kredi kooperatiflerinin kurulması, Ziraat Enstitülerinin elleriyle tohumluk dağıtması vb. tarımı destekleyici faaliyetler yapılmıştır.
- Sanayi yatırımlarını desteklemek için Sümerbank ve Etibank gibi kurumlar oluşturulmuş ve kamulaştırma faaliyetleri başlatılmıştır.
- Devlet bankalarının kurulması ile faiz oranlarının devlet tarafından belirlenmesi sağlanmıştır.
- Temel tüketim mallarının fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesi sağlanmış ve halkın daha fazla yıpratılmaması amacı ile çalışmalar başlatılmıştır.
- Sağlık, eğitim, bayındırlık, kültür ve sanat alanlarında halkın gereksinimlerini karşılayabilecek yatırımlar yapılmaya başlanmıştır.

5. Lâiklik

Mustafa Kemal ve arkadaşları BMM'nin açılışı sırasında dua ederken (1920)

Milli mücadele ile bağımsızlığına kavuşmuş olan Türk milleti bu savaşın hemen bitiminde, medeni bir devlet olarak, yaşamak niteliğini kazanma yolunda dini devletten sıyrılmış, lâik devlet niteliğini kazanmıştır. Lâiklik Türk inkılâbında kademe kademe gerçekleşmiş; devlet, hukuk ve öğretim sistemlerinde kendini göstermiştir. Cumhuriyet idaresinde devletin ve hukukun lâikleşmesi, yeni kurulan modern devletin esas prensibini ve inkılâbında esas hedefini teşkil etmiştir. Bu bakımdan lâiklik, lâik devlet anlayışı, Türk inkılâbının bir esas prensibi olarak gerçekleşmiş; 1937’de yapılan bir değişme ile Anayasada yer aldığı gibi, 1961 ve 1982 Anayasalarında devletin temel niteliği olarak 2. maddede sayılmıştır.

Lâikliğin Tanımı, Nitelikleri ve Tarihçesi:

Lâik kelimesi, Fransızca “laïc”, “laïque” kelimesinden gelmektedir. Kelimenin Latince aslı ise “laicus” olup lügat anlamıyla ruhani olmayan kimse, dini olmayan şey, fikir, kurum demektir. Lâik teriminin din düşmanlığı ve dinsizlikle bir ilgisi yoktur. Bu kelime bize meşrutiyet yıllarında girmiş ve dilimize “lâdini” diye tercüme edilmiştir. Lâiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve her vatandaş için vicdan hürriyetinin sağlanması demektir. Daha açık ve doğru deyimle lâiklik, dini ve dünyevi otoritelerin birbirinden ayrılması, devletin siyasi, hukuki ve sosyal düzenini sağlanmasında dini inanç yerine aklın hâkimiyetine yer verilmesidir. Lâik devlet, kişinin dini inanç ve ibadetine karışmadığı gibi kendisi de kendi adına da dini törenler yaptırılmaz. Lâik devlette din ve vicdan hürriyeti vardır. Lâik olmayan devlette yani teokratik devlette din ve vicdan hürriyeti yoktur, bunun sözü dahi edilemez. Lâik devlet dine bağlı devlet değildir ama din düşmanı bir devlette değildir.

Türk İnkılâbına Göre Lâiklik:

Atatürk'e göre "lâiklik" yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Tüm yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğü demektir. Atatürk'e göre "lâiklik" asla dinsiz olmadığı gibi, sahte dindarlık ve büyüculük ile mücadele kapısını açtığı için, gerek dindarlığın gelişmesi imkânını temin etmiştir. Lâikliği dinsizlikle karıştırmak isteyenler ilerleme ve canlılığın düşmanları ile gözlerinden perde kalkmamış doğru kavimlerinin fanatiklerinden başka kimse olmaz.

Lâikliğin Tarihçesi:

Devlette din kurumu arasındaki ilişkiler üç şekilde görünür: Dine bağlı devlet sistemi, devlete bağlı din sistemi ve Lâik sistem. Dine bağlı devlet sisteminde, dini reis aynı zamanda devletinde revidir. Uhrevi (Ahirete ait) ve cismani (dünyaya ait) kudret aynı şahısta toplanmıştır. Osmanlı devleti dine bağlı bir devlettir. Devlete bağlı din sisteminde, din kurumu devlete bağlıdır. Din devlet otoritesinin baskısı altındadır. Lâik sistemde ise dini ve dünyevi otoriteler ayrılmıştır. Lâik devlet vatandaşlarının dünyaya ait beşeri ihtiyaçları ile ilgilenen ve bunları karşılamaya çalışan devlet demektir. Lâik devlette dini işler özel işler sayılmıştır. Lâik devlet sisteminde din ve vicdan özgürlüğü vardır ve en geniş şekilde uygulanır.

Atatürk'ün Din ve Lâiklik Anlayışı:

Büyük bir devlet adamı ve inkılâpçı olan Atatürk, insana ve insanın toplumsal ilişkilerine büyük değer vermektedir. Atatürk'e göre din bir vicdan meselesidir ve dine saygı, inanan kişinin haklarına saygının bir sonucudur. Atatürk'ün karşı olduğu tutuculuktur, gericiliktir, din ve devlet işlerinin birbirine karıştırılmasıdır. Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Atatürk'e göre din vardır ve gereklidir. Din lüzumlu bir müessesedir. Dinsiz milletin devamına imkân yoktur. Yalnız şurası var ki din, Allah ile kul arasındaki bağlılıktır. İslam dinine büyük önem ve değer veren Atatürk, İslam dininin akıl ve mantığa yer verdiği mükemmel bir din olduğunu ifade etmektedir. Bizim dinimiz en makul ve en tabi bir dindir ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabi olması için akla fenne ilme ve mantığa uymasındır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur. Müslümanların toplumsal hayatında, hiç kimsenin özel bir sınıf halinde mevcudiyetini muhafaza hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak gören dini emirlere uygun bir harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, din duygusunu, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır. Orası da mekteptir.

Lâiklik İlkesinin Değerlendirilmesi:

Türkiye’de devletin lâikleştirilmesi toplum hayatında lâik değerlere yer verilmesi dinin devlet hayatında siyasi bir fonksiyon ifa etmesine kesin olarak son verme şeklinde görülmüştür. Ancak din işleri, bir kamu hizmeti sayılmış Diyanet işleri başkanlığı devlet teşkilatın arasında yer almıştır. Türkiye dini siyaset karıştıran devlet sistemini ıstıraplarını her memlekette daha çok çektiğinden din işleri ve kurumları Cumhuriyet rejiminde tamamen başıboş bırakılmamış mevzuatı ve teşkilatı ile kontrol altında tutulmuştur.

Türkiye’de Laikliğe Geçiş Aşamaları

- Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)
- Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)
- Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)
- Şer’iye Ve Evkaf Vekâleti’nin Kaldırılması (1924)
- Tevhid-İ Tedrisat Kanunu (1924)
- Tekke, Zaviye Ve Türbelerin Kapatılması (30 Kasım 1925)
- Medeni Kanun’un Kabulü (17 Şubat 1926)
- Maarif Teşkilatı Hakkındaki Kanunun Kabulü (1926)
- Medreselerin Kapatılması (1926)
- “Devletin Dini İslam’dır” Maddesinin Çıkarılması (1928)
- Kılık Kıyafet Kanunu’nun Kabulü (3 Aralık 1934)
- 1924 Anayasası’na Laiklik İlkesinin Girmesi (1937)

6. İnkılâpçılık

İnkılâpçılık, Türk İnkılâbı'nın korunması, aklın ve bilimin yol göstericiliğinde çağın gerçeklerine göre sürekli olarak geliştirilmesi ve yenilenme ilkesidir. Geçmişten ziyade geleceğe dönük bir ideoloji olan Atatürkçülüğün dinamik idealini oluşturur.

Yakınçağın en önemli inkılâplarından biri olan Türk İnkılâbı aynı anda siyasi toplumun temelini ümmet esasından millet esasına çevirmiş, meşru siyasi iktidarın temeli olan kişisel egemenliğe son vererek millet egemenliğini ilan etmiş, dine bağlı (teokratik) devlet yapısı yerine lâik devlet yapısını geçirmiş ve modernleşme ile geleneksellik arasında bocalayan bir toplumu bir ikilikten kurtararak Türkiye'nin yönünü geri dönülmez bir şekilde çağdaş Batı uygarlığına döndürmüştü.

Atatürkçülükte inkılâpların korunması ve yaşatılması büyük önem taşır. Bunun en etkin yolu inkılâpları halka anlatmak ve ona mal etmektir. Ayrıca bunun için inkılâpların temel ilkelerinden ödün vermemek ve inkılâbı yıkmak isteyen eski düzen yanlılarına karşı uyanık bulunmak gerekir. Çünkü bir toplumda eski düzene ne kadar çağdışı olursa olsun, onun taraftarları yaşamaya devam eder.

Bunlar genelde çıkarları eskiye bağlı olanlarla, geleneksel düzenin yüzyılların kökleştirdiği alışkanlıklarından vazgeçemeyen çevrelerden oluşur. İnkılâbın bu gibi çevrelerden gelebilecek tepkilere karşı kararlılıkla korunması, inkılâpçıların, özellikle Atatürk'ün Cumhuriyet'i emanet ettiği Türk gençliğinin görevidir.

İnkılâpçılık elbette sadece Türk İnkılâbı'nı korumak anlamını taşımaz. Tek başına böyle bir anlayış inkılâbı dondurmak, onu ölüme mahkum etmek anlamına gelir. Bu nedenle Türk İnkılâbı'nın dinamik idealinin gerçekleşmesi, çağdaş uygarlık düzeyinin gerektirdiği atılımların yapılmasını gerektirir. Çünkü uygarlık yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, ekonomik hayatta, bilim ve fen alanında başarılı olmak için tek gelişme ve ilerleme yolu budur. Bu nedenle inkılâbın temellerini her gün derinleştirmek ve güçlendirmek gerekir. Yenileşmeye ayak uyduramayan milletlerin hayatında çöküş başlar.

Atatürkçülükte yenileşmenin zamana bırakılmadan süratle yapılması öngörülmüş, gelişme yenileşmede daima kısa sürede büyük işlerin başarılması amaçlanmıştır.

Nitekim dünya tarihinde Türk İnkılâbı gibi hızlı ve kapsamlı bir kültürel değişimi gerçekleştirebilmiş ikinci bir örnek gösterebilmek güçtür. Bunun sırrını inkılâpçıların başarısından çok, Türk Milleti'nin karakterinde, iyiye, güzele ve doğruya açık olmasında aramak gerekir.

Atatürkçü Düşünce Sisteminde İnkılâpçılık Kavramı

Çağdaşlaşma bilinçli olarak yeniliğe yönelmektir. Atatürkçülük çağdaşlaştırıcı bir ideoloji olarak yeniliğe açık olmuş, yeniliğe sürekli olarak yönelmeyi ilke edinmiştir. Bu ilke inkılâpçılık ilkesidir. Atatürkçülük ideolojisi inkılâpçılık ilkesi ile çağdaş uygarlık ilkesine ulaşma çabasında hem geçerliliğini, yararlılığını sürdüren inkılâpçı uygulamalara sahip çıkmasını, onların korunmasını, geliştirilmesini; hem de yeni gereksinimler karşısında yeni inkılâpçı uygulama ve çözümlere gidilmesini öngörmektedir. İnkılâpçılık kalıplaşmayı, durağanlığı, köhneleşmeyi, işlevini kaybetmeyi, çağın, toplumun gerisinde kalmayı önlemek, dinamik bir inkılâp anlayışını sağlamak ve sürdürmek için konmuştur.

Yalnız çağdaşlaşmanın sağlanması için değil, çağdaş olmanın, çağdaş yaşamının sürekliliğinin sağlanması içinde toplumun siyasal sisteminin ve siyasal sistemin ve siyasal kültürün değişime bağlı, değişime açık olması gerekir. Bu durumu Atatürk'ün devrim eylemi ve İnkılâpçılık ilkesi sağlamıştır. Atatürkçülükte inkılâpçılık ilkesinin önemle üzerinde durulması gereken diğer bir başka özelliği de inkılâpçılık, baskı ve yıldırma sistemini benimsemez. Atatürkçülükte barışçı ve demokratik bir inkılâpçılık anlayış ve inancı vardır. İnkılâpçılık ilkesi, Türkiye'nin devrim atılımlarını gerçekleştirecek ülkenin gelişmesine engel olan eski kurumların ve düşünce sisteminin

yerine yeni kurumların yeni kurum ve düşünce sisteminin getirildiği; Türkiye'nin ilerlemesini bilinçli ve kararlılıkla sürdüreceği anlamını taşımaktadır. Atatürk devriminin amacı yalnızca Türkiye'yi yalnız çağdaş, demokratik bir toplum konumuna getirmek değildir. Aynı zaman da sürekli olarak bu yönde gelişmesini sağlamaktır. Atatürkçülük durağan bir ideoloji değildir. İnkılâpçılık ilkesi, Türkiye'nin bağımsızlığı, çağdaşlaşması, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve açık toplum temellerinden uzaklaşmadan zamanla gelişebilmesi için Atatürkçülüğe gereken esnekliği sağlamaktır. İnkılâpçılık Atatürkçülüğü Türk İnkılâbını, ilkelerini dogma olmaktan kurtaran, onu yaşayan, çağın, çağların, geleceğin yeni oluşumları, gelişmeleri, değişimleri karşısında sürekli kılan ilkedir. Çağdaşlaşmanın en büyük engeli inkılâpları dogmalaştırmak, ilkeleri yeni gelişmeler karşısında yeni durumlara yanıt veremez hale dönüştürmektir. Toplum yaşayan bir varlıktır; değişmek, gelişmek zorundadır. Durağanlık çağdaş düşüncenin, kapsamı dışındadır. Atatürkçülük dinamik bir ulusal ideolojidir. Onu durağanlıktan, dogmacılıktan kurtaran, yaşayan, yaşatacak olan, çağın gerisinde bırakmayacak inkılâpçılık ilkesidir.

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen Türk İnkılâbı, aynı zamanda hem toplumun ümmet esasından millet esasına geçişini gerçekleştirmiş, kişisel egemenliğe son vererek, millet egemenliğini ilan etmiş, dine bağlı (teokratik) devlet yapısının yerine, lâik devlet yapısını geçirmiş; hem de modernleşme ile gelenekçilik arasında bocalamakta olan toplumu, bu ikilikten kurtararak, Türkiye'nin yüzünü geri dönülmez şekilde çağdaş Batı uygarlığına döndürmüştür. Asıl amaç, çağdaşlaşmaktır. Ancak Atatürk'ün koyduğu ilkeler arasında ne Batıcılık ne de Batılılaşmak diye bir ilke yoktur. Onun bu konuda koyduğu ilke devrimciliktir (inkılâpçılık). Çünkü çağdaşlaşmanın iki boyutu vardır: Birincisi uygarlık, ikincisi Batıdır. Birinci boyut geneldir. Her millet bunu hedeflemelidir. Bunu Atatürk şöyle dile getiriyordu; "Ülkeler çeşitlidir, fakat uygarlık birdir. Ve bir milletin ilerlemesi için de bu biricik uygarlığa katılması gereklidir." İkinci boyut ise (Batı), özel boyuttur. İleride bu yön değişebilir. Gelecek yıllarda dünyanın başka bir yerinde, daha ileri düzeyde bir uygarlık oluşabilir. O durumda coğrafi bir terim olan Batı'nın hiçbir anlamı kalmaz. Hatta Batı da bir gün geri duruma düşebilir. Batıcılık ilkesi konsaydı, ileride de hep batının düzeyi hedeflenecekti. Oysa İnkılâpçılık ilkesiyle hep yenileşme ortamı hedefleniyordu. Atatürk'e göre; "İnkılâp(devrim) var olan kurumları zorla değiştirmek demektir. Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak yerlerine, milletin en yüksek uygarlık gereklerine göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymuş olmalıdır." Bu tanımlamasıyla Atatürk, inkılâbın basit bir yönetim değişikliği olmadığını, temel kurumlarda da değişmeyi ifade ettiğini ve Türk İnkılâbının çağdaşlaşmaya yönelik bir karakteri olduğunu vurguluyordu. "Uygarlık yolunda başarı yenileşmeye bağlıdır. Toplumsal hayatta, bilim ve fen alanında başarı kazanmak için, tek gelişme ve ilerleme yolu budur." Böylece Atatürk, milletin var olmasını, yani yaşayabilmesini; sürekli, değişmeye, gelişmeye yenileşmeye bağlamaktadır. Yenileşmenin gereğini de şu sözlerle açıklamaktadır : "Mantıkî hiçbir delile dayanmayan birtakım geleneklerin, inanışların korunmasında ısrar eden milletlerin

ilerlemesi çok güç olur, belki de hiç olmaz. İlerlemede kayıt ve koşulları aşamayan milletler, hayatı makul ve pratik göremezler. Hayat felsefesini geniş tutan milletlerin egemenliği altına girmeye mahkûmdurlar.” Başka milletlerin egemenliği altına girmemenin tek yolunun, çağdaş uygarlığın verilerini uygulamaktan geçtiğini vurgulayan Atatürk, sözlerine şöyle devam ediyordu: “... Dünyada her topluluğun ve varlığın değeri, özgürlük ve bağımsızlık hakkı, yaptığı ve yapacağı uygar eserlerle oranlıdır. Uygar eser yaratmak kabiliyetinden yoksun olan topluluklar, özgürlük ve bağımsızlıklarını kaybederler. Uygarlık yolunda yürümek ve başarıya ulaşmak bir hayat koşuludur. Bu yol üzerinde duralayanlar ya da ileriye değil geriye bakmak bilgisizliği ve gafletinde bulunanlar topyekûn uygarlığın coşkun seli altında kalırlar.” Uygarlık yolunda yürümeyi yaşam nedeni olarak gören Atatürk, Türk İnkılâbının temel amacını şöyle belirtmekteydi: “Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların(devrimlerin) amacı; Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen modern ve bütün anlam ve biçimi ile uygar bir toplumsal heyet durumuna getirmektir. İnkılâbımızın temel ilkesi budur.” Statikliği (Durağanlığı) değil, dinamikliği (gelişmeyi) temel alan Atatürk’ün inkılâpçılık ilkesi, öteki ilkelerin felsefesini de kapsar. Onların gelecekte geliştirilmesi için de açık kapı bırakır. Atatürk, Türk İnkılâbının ilkelerinin felsefesini “Hayatta en gerçek yol gösterici bilimdir.” sözüne bağlar. Bilim, gerçeği bulma yolunda sürekli araştırmadır. Toplum ve devlet örgütleri bilimin buluşları karşısında kayıtsız kalmamalı, statik düşünce biçiminden kurtulmalıdır.

Türk İnkılâbının Temel Nitelikleri

- Statik değil, dinamik bir düşüncedir. Her zaman yeniliklere açıklığı hedefler. Önceden saptanmış soyut ilkeler üzerine kurulmamıştır. Hiçbir şeyin durmasına, donup kalmasına izin vermez.
- Akli ve bilimi önder alır. Türkiye’yi çağdaş uygarlığa ulaştırmayı amaçlar.
- Taklitçi değil, gerçekçi ve uygulanabilir niteliktedir. Gelenekçi düzene karşıdır. Gelenekçi-kaderci anlayışla modernleşme arasında bocalayan Türk milletini bu ikilikten kurtaran ilke olmuştur.
- Hem ulusal, hem de evrensel nitelikleri vardır. Sömürülen ülkelerin bağımsızlık hareketlerine örnek olmuş bir düşüncedir.
- Evrimci bir düşünce olmadığı gibi, ilerleme karşıtı görüşlere de kapıları kapatan bir anlayıştır. Sosyalizm ve solidarizm gibi totaliter düşüncelerle de bir ilgisi yoktur.

İnkılâpçılık İlkesinin Önemi ve Sonuçları

İnkılâpçılığın temel felsefesi, yapılmış bulunan inkılâpların korunması ve yaşatılmasıdır. Korumanın yanında, ilerleyen ve gelişen dünya karşısında hiçbir zaman yenilenmeyi aksatmamaktır. Korumada en önemli dayanak, Atatürk ilkeleridir. Milletin dinamik ideali ise, yaşamayı ve yaşatılmayı sağlayacaktır. İnkılâpları yaşama ve yaşatmada esas, akli ve bilimi temel alarak inkılâpları yaygınlaştırmaktır. Bu inkılâpları halka, millete mal etmektir. Onları inançla savunmaktır. Donmalarına,

dondurulmalarına ve yozlaştırılmalarına şiddetle karşı koymaktır. Ancak bu sayede Türk toplumu uygarlık yolunda ve ulusal bilincinin içinde, daima dinamik halde bulunabilir. Kökleşmeyi sağlayabilir. İnkılâbın felsefesi korunmadıkça, inkılâplar ne korunabilir ne yaşatılabilir. Ne de daha yüksek düzeylere ulaşmak imkânına kavuşabilir. İnkılâpçılık, hem gerçekleştirilen inkılâba bağlılığı, onu korumayı, yaşatmayı; hem de bu inkılâbın gerçekleştirilen, uygulanan atılımlarıyla yetinmeyip çağdaş uygarlık düzeyine çıkmayı gerektirecek; gelişen, değişen, yenileşen dünyada toplumlar arasında çağdaş kalmasını sağlayacak başka yenilikleri de gerçekleştirmektir. Özellikle eşitliğin gelişen, değişen toplumda sağlanması, korunması inkılâpçılık ilkesinin dinamik içerik ve amacıyla desteklenmektedir. Atatürk İnkılâpların savunulmasını gerekliliğini de; “İnkılâbın hedefini kavramış olanlar, daima onu muhafazaya muktedir olacaklardır.” İfadesiyle vurgulamıştır.